

Anna Anttila
Kaija Rensujeff

Taiteen taskurahat

Lastenkulttuurin käsite,
linjaukset ja edistäminen

TAITEEN KESKUSTOIMIKUNTA, TUTKIMUSYKSIKÖN JULKAISUJA N:o 35
ARTS COUNCIL OF FINLAND, RESEARCH REPORTS No 35

Taiteen keskustoimikunta
Arts Council of Finland
2009

© Tekijät ja Taiteen keskus 2009

Kansi: Kari Piippo
Taitto: Jussi Hirvi

ISBN 978-952-5253-73-3
ISSN 1796-6612

 Lönnerberg Print
Helsinki 2009

Yhteenveto

Lastenkulttuuri- jaoston toiminnan voi jakaa kahteen toiminnallisesti erilaiseen ajanjaksoon. Ensimmäinen ajanjakso kattaa vuodet 1988–1995, ja sitä voi luonnehtia taiteilijan tukemisen vuosikymmeneksi. Toinen jakso on yhteisöjen tukemisen vuosikymmen 1996–2007. Ensimmäisen jakson aikana lastenkulttuurin edistämiseen tarkoitettua määrärahaa jaettiin lastenkulttuurin apurahoina ja lastenkulttuurin valtionpalkintoina. Jälkimmäisen ajanjakson ajan määrärahaa on jaettu kolmena tukimuotona: apurahana, erityisavustuksena ja valtionpalkintona. Jakosuhteiden välillä on muuttunut ensimmäisen ja toisen ajanjakson välissä merkittävästi samalla kun määräraha on kasvanut vähitellen. Yhteisöille tarkoitettujen erityisavustusten osuus vuosittain jaetusta määrärahasta on vähitellen noussut. Samalla ovat taiteilijoille ja taiteilijoiden muodostamille työryhmille jaettavien lastenkulttuurin apurahojen ja valtionpalkintojen suhteelliset osuudet laskeneet.

Kaiken kaikkiaan taiteen keskustoimikunnan lastenkulttuuri- jaostolta vuosina 1988–2007 tukea saaneita hankkeita on ollut yhteensä 1 727, joista lastenkulttuurin apurahaa on myönnetty 1 003 hankkeelle sekä lastenkulttuurin erityisavustusta 724 hankkeelle⁷⁵. Lastenkulttuurin edistämiseen tarkoitettu määräraha on kasvanut kahdessa vuosikymmenessä (1988–2007) reaaliarvoltaan 86 490 eurosta 514 000 euroon. Keskimääräinen vuosikasvu on ollut 8 prosenttia. Edelleen lastenkulttuurin edistämisen määrärahan osuus taiteen keskustoimikunnan (valtion taidetoimikunnat, apurahalautakunnat ja taiteen keskustoimikunta) myöntämästä tuesta on hyvin pieni ja esimerkiksi vuodesta 1991 lähtien lastenkulttuurituen osuus on noussut vain puoli prosenttiyksikköä (2 % vuonna 1991 → 2,5 % vuonna 2007)⁷⁶. Niin määrällisesti kuin kuvainnollisestikin lastenkulttuurin edistämiseen jaettu määräraha on taskurahaan verrattavissa.

---

75 Hankkeiden lukumäärä ei kerro tarkalleen tuen saajien määrää, sillä hankkeeseen on usein sitoutunut työryhmä tai yhteisö.

76 Vuonna 1991 lastenkulttuurin edistämiseen tarkoitettujen määrärahan (140 633 €) osuus taiteen keskustoimikunnan myöntämästä tuesta (6,76 milj. €) (Jokinen & Rautiainen 2008, 192–193 ja Karhunen 2008a, 3).

Lastenkulttuurin apurahojen ja erityisavustusten keskimääräisten summien reaaliarvo on pysytellyt melko tasaisena vuosien 1988 ja 2007 välisenä aikana. Tuen saajien määrä on kasvanut määrärahan lisäysten myötä, mutta jaetut summat ovat pysyneet melkein ennallaan. Hakijoiden määrän kasvu on ollut syklistä ja melko vähäistä. Määrärahan lisäys on johdonmukaisesti käytetty saajien lukumäärän lisäämiseen, ei jaettujen apuraha- ja erityisavustussummien nostamiseen.

Apurahojen ja erityisavustusten keskiarvot ovat pieniä. Niiden hankkeiden osuus, jotka saavat myös muuta rahoitusta, on suuri, joten lastenkulttuurijaoston jakama tuki on todennäköisesti erittäin harvoin suunniteltujen lastenkulttuurihankkeiden ensisijainen rahoitusmuoto.

Jakosuhte tukimuotojen välillä on painottunut yhä enemmän yhteisöihin. Samanaikaisesti ohjelmallinen säätely on lisääntynyt ja osa tuesta on muuttunut instrumentaaliseen suuntaan jaoston pyrkiessä laajentamaan lastenkulttuurin saavutettavuutta ja alaa⁷⁷. Yhteisöjen kautta erityisavustuksena jaettu tuki ohjautuu toisinaan taiteentekijöiden ulkopuolelle ja usein tekijöille, jotka saavat tukea toimintaansa ja työhönsä muistakin lähteistä ja normaalisti muuhun toimintaan kuin taiteellisen laadun perusteella arvioitavaan lastenkulttuurin edistämiseen. Taiteilijoita ja taiteilijoiden muodostamia työryhmiä tukevana elementtinä lastenkulttuurin edistämiseen tarkoitettu määräraha ei ole lisännyt olennaisesti merkitystään, vaikka kokonaismääräraha on kasvanut huomattavasti viimeisten kymmenen vuoden aikana. Jos ohjelmallinen säätely jatkuu, ratkaisuna voisivat olla lastenkulttuurin taiteilija-apurahat, joista jaostossa on keskusteltu toistuvasti. Vuosittain haettavien taiteilija-apurahojen mahdollistamat työskentelyperiodit kasvattaisivat lastenkulttuurin tekijöiden vapaan taiteellisen työn tekemisen edellytyksiä.

Vuosina 1988–2007 lastenkulttuurin apuraha ja erityisavustusta saaneiden taiteenalojen kolmen kärki on ollut monialaiset (muu), näyttämötaide ja kirjallisuus. Myös säveltaiteen, kuvataiteen ja tanssitaiteen hankkeille on osoitettu apuraha ja erityisavustuksia, mutta muiden taiteenalojen osuudet ovat olleet näihin verrattuna pieniä. Perinteisten taiteenalojen osuudet lastenkulttuurin tukea hakeneiden ja saajien joukossa ovat olleet laskussa 1990-luvun puolesta välistä lähtien. Ryhmä monialaiset (muu) on kasvattanut osuuttaan lastenkulttuurihankkeiden joukossa osittain myös hallinnollisten taiteenala-luokittelujen vuoksi, jolloin taiteenalojen välisessä rajamaastossakin kulkevat hankkeet kategorisoidaan helposti monialaisiksi, jotta

---

77 Erilaisilla tematisoinneilla on pyritty laajentamaan lastenkulttuurin käyttöä niin, että sitä tehtäisiin entistä enemmän niissä insitituutioissa ja yhteisöissä, joissa lapset muutenkin viettävät aikaansa.

ne saivat varmemmin eri taiteenalojen asiantuntijoiden laadullisen arvion.

Lastenkulttuurin valtionpalkintoja (1981–2007) on jaettu useimmin kirjallisuuden alan toimijoille. Säveltaiteen, näyttämötaiteen, taideoikeuden ja kuvataiteen osuudet palkinnon saajissa ovat myös merkittäviä. Taiteen kentän mahdollinen monimuotoistuminen ei näy lastenkulttuurijaostolle osoitetuissa hakemuksissa eikä tukea saaneissa hankkeissa, sillä uusina taiteenaloina luokitteluun tulneiden alojen, kuten sirkustaide ja mediataide, osuudet ovat pysyneet erittäin vähäisinä.

Kuvataiteen osuus etenkin lastenkulttuurin erityisavustusta saaneiden hankkeiden joukossa on kasvanut merkittävästi lastenkulttuurijaoston toiminnan jälkimmäisen ajanjakson aikana (1996–2007). Mielenkiintoiseksi asian tekee se seikka, että vapaina taiteilijoina kuvataiteilijat kuuluisivat lähinnä lastenkulttuurin apurahan piiriin, mutta kuvataiteen osuus onkin kasvanut nimenomaan yhteisöille tarkoitetun erityisavustuksen piirissä. Rahoitetut kuvataiteen hankkeet ovat siis yleensä yhteisöjen lapsille organisoimia työpajoja ja kuvataideleirejä, eivät yksittäisten kuvataiteilijoiden taiteen tekemiseen tähtääviä hankkeita.

Lasten rooli sekä hakemusten että tukea saaneiden työsuunnitelmissa on muuttunut myös lastenkulttuurijaoston toiminnan jälkimmäisen ajanjakson aikana (1996–2007). Yhteisöjen mahdollisuus hakea ja saada tukea on lisännyt sellaisten hankkeiden määrää, joissa lapsi on ainakin osittain toimijana. Lasten rooli hankkeissa on jakautunut suunnilleen sama sekä kaikissa hakemuksissa että myönteisen päätöksen saaneissa hakemuksissa. Hakemussisältöjen kirjo ei tässä suhteessa ollut laaja eikä yllättävä.

Lastenkulttuurin apurahaa ja erityisavustusta haetaan yleensä hankkeille, joiden kohderyhmänä ovat pienet lapset ja kouluikäiset lapset. Erityisryhmille ja yläkouluikäisille nuorille tarkoitettuihin hankkeisiin tukea haetaan vähän, mikä on osaltaan johtanut myöskin siihen, että näille ryhmille tarkoitettuihin hankkeisiin on myös myönnetty sekä lukumääräisesti että resursseiltaan niukasti apurahoja ja erityisavustuksia. Nuorten osalta syynä on ehkä sekin, että 13–18-vuotiaiden ikäryhmässä omaehtoinen taiteen tekeminen on yleistä, ja jopa välttämätön edellytys vapaa-ajan rikastuttamiseen, eikä näin ollen aikuisohjattu rahoituksenhaku osu tähän ikäryhmään samalla tavalla kuin nuorempiin, jotka muutenkin ovat enemmän aikuisten kanssa tekemisissä. Osaltaan asiaan vaikuttaa sekin, että osa nuorten taide- ja kulttuurielämyksistä rahoitetaan myös nuorisopoliittisten tukien avulla. Taide- ja kulttuuriasioita on painotettu myös opetusministeriön nuorisopoliittisissa toimissa (esimerkiksi Nuori Kulttuuri, vuodesta 1970 vuoteen 2000 Nuorison Taidetapahtuma -nimellä toiminut, nuorten omaa tekemistä tukeva valtakunnallinen organisaatio).

Lastenkulttuurin tekijä on tyypillisimmillään ollut sekä alkuaikoina että vielä vahvemmin jälkimmäisen ajanjakson aikana noin 40-vuotias pääkaupunkiseudulla asuva nainen. Nuoret ja miespuoliset taiteilijat eivät tällä kentällä ole kuluneiden kahden vuosikymmenen aikana vahvistaneet asemiaan. Lasten parissa työskentelevien ammattiryhmien naisvaltaisuus heijastuu vahvasti myös lastenkulttuurin kentälle. Tyypillinen lastenkulttuurin toimija, lastenkulttuurin joko-koika, toimii yleensä kirjallisuuden tai näyttämötaiteen alalla kohderyhmänään alle 13-vuotiaat lapset. Jokapoijan tavoitteena on yleensä tehdä teatteriesitys tai kirjoittaa lastenkirja.

Myös taiteilijoiden muodostama työryhmä, lastenkulttuurin jokapoppoo, toimii pääkaupunkiseudulla. Jokapoppoon taiteellinen hanke on monialainen ja senkin tavoitteena on tuottaa esitys tai teos, jonka kohderyhmänä ovat joko alle 13-vuotiaat tai kaikki kiinnostuneet kohderyhmää erityisesti määrittelemättä.

Lastenkulttuurin erityisavustuksen jokapoppoo on yleensä pääkaupunkiseudulla toimiva yhdistys. Monialaisen hankkeen kohderyhmänä ovat kouluikäiset lapset (7–16-vuotiaat). Hankkeen tavoitteena on sekä tuottaa esitys/teos että järjestää lapsille omaa toimintaa, esimerkiksi työpajoja.